International Journal of Humanities and Arts 2024; 6(2): 129-133

International Journal of Humanities and Arts

ISSN Print: 2664-7699
ISSN Online: 2664-7702
Impact Factor: RJIF 8.00
IJHA 2024; 6(2): 129-133
www.humanitiesjournals.net
Received: 19-09-2024
Accepted: 22-10-2024

ਡਾ. ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ
ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਾਗਸਿੰਘ ਯੂਨੀਵਰਿਸਟੀ, ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

Corresponding Author:
ਡਾ.ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ
ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਭਾਗਸਿੰਘ ਯੂਨੀਵਰਿਸਟੀ, ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

ਸਲੋਕ 'ਪਵਹੁ ਚਰਣਾ ਤਲਿ ਉਪਰਿ ਆਵਹੁ': ਵਾਕੰਸ਼ੀ ਅਧਿਐਨ

ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ

DOI: https://doi.org/10.33545/26647699.2024.v6.i2b.104

ਮੁਖਬੰਧ

ਪਵਹੁ ਚਰਣਾ ਤਲਿ ਉਪਰਿ ਆਵਹੁ ਐਸੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ ॥
ਆਪਸ ਤੇ ਊਪਰਿ ਸਭ ਜਾਣਹੁ ਤਉ ਦਰਗਹ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ॥੧॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਆਸਾ ਪੂਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਣਾਈ॥੪॥੪॥

ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹਰ ਤੁਕ ਦਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਹਰੇਕ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ, ਉਸਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸੰਦਰਭ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।ਵਾਕੰਸ਼ੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਹਰ ਪਦ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਭਾਵ ਸਮਝਾਂਗੇ।ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਪੈਟਰਨ-ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੈਟਰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ ਹਨ:

1. ਵਾਕ ਦੀ ਪਛਾਣ (ਇਦੲਨਟਡਿਚਿੳਟੋਨਿ ਡ ਟਹੲ ਵੲਰਸੲ)
- ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਾਕ ਜਾਂ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ।
- ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਪਵਹੁ ਚਰਣਾ ਤਲਿ ਉਪਰਿ ਆਵਹੁ ਐਸੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ'।

2. ਪਦ ਅਰਥ (ੋਰਦ ਇੳਨਨਿਗ)
- ਹਰ ਇਕ ਪਦ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਲਿਖਣਾ।
- ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਪਵਹੁ' (ਰੱਖੋ), 'ਚਰਣਾ ਤਲਿ'(ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ)।

3. ਵਾਕ ਅਰਥ (ਸ਼ੲਨਟੲਨਚੲ ਅਨੳਲੇਸਸਿ)
- ਪੂਰੇ ਵਾਕ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਕੇਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖਣਾ।
- ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਮਾਣਾ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੋ'।

4. ਭਾਵ (ਨਿਟੲਰਪਰੲਟੳਟੋਨਿ)
- ਪੂਰੀ ਪੰਕਤੀ ਜਾਂ ਵਾਕ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਭਾਵ ਸਮਝਣਾ।

- ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਸੇਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝੋ, ਤਦ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ'।

5. ਸੰਦਰਭ (ਛੋਨਟਏਣਟੁਓਲ ਅਨਓਲਸਸਿ)

- ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਮ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ।
- ਇਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ, ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

6. ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਮੁੱਦੇ (ਸ਼ਪਰਟਿੁਓਲ ਓਨਦ ਠਰਓਨਸਲਓਟੋਨਿ ੀਸਸੁਏ)

- ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਠਿਨਾਈ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਆਸਪੈਕਟ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ।
- ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਸਹਜ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ' ਦਾ ਅਰਥ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਮਝਣਾ।

7. ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ (ਸ਼ਪਰਟਿੁਓਲ ਲ਼ਏਸਸੋਨਸ)

- ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੇਵਾ, ਨਿਮਰਤਾ, ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਆਤਮਕ ਸਹਿਜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ।

ਇਹ ਸਲੋਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ, ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਗਰ ਹੈ।
ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਟਰਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵੱਲ ਵੱਧਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।ਇਹਨਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਕੰਸ਼ੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਵਾਕੰਸ਼/ ਪਦ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।ਜਿਵੇਂ;

ਪਵਹੁ ਚਰਣਾ ਤਲਿ ਊਪਰਿ ਆਵਹੁ ਐਸੀ ਸੇਚ ਕਮਾਵਹੁ:

- **ਪਵਹੁ:** ਰੱਖੋ, ਪਾਵੋ
- **ਚਰਣਾ ਤਲਿ:** ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ
- **ਊਪਰਿ:** ਉਪਰ ਆਓ, ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਜਾਣੋ
- **ਐਸੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ:** ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ

ਭਾਵ: ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਮਾਣਾ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੋ।ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਗੁਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਸੇਵਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਚਰਣਹੁਨਰ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿ-ਅਸਤਿਤਵ ਲਈ ਇਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਾਤਰ ਵੀ ਹੈ।

ਆਪਸ ਤੇ ਊਪਰਿ ਸਭ ਜਾਣਹੁ ਤਉ ਦਰਗਾਹ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ[1]

- **ਆਪਸ ਤੇ ਊਪਰਿ:** ਆਪਣੇ-ਆਪ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਜਾਣੋ
- **ਸਭ ਜਾਣਹੁ:** ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝੋ
- **ਤਉ ਦਰਗਾਹੁ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ:** ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ।

ਭਾਵ: ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਆਨੰਦ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਤਾਲ
ਦੀ ਲਹਿਰ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾਈ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਤਹੁ ਐਸੀ ਕਥਹੁ ਕਹਾਣੀ

- **ਸੰਤਹੁ:** ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ
- **ਐਸੀ ਕਥਹੁ ਕਹਾਣੀ:** ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਥਾ ਕਹੋ

ਭਾਵ: ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ) ਦੀ
ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ।ਪਵਿਤੱਰਤਾ ਜਾਂ ਸੱਚ ਵਿਚ ਪਵਿਤਰ-ਸੁਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਰ ਦੇਵ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਖਿਨੁ ਬੋਲਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ[2]

- **ਸੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰ:** ਸੁਰ ਜੋ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੇ
- **ਨਰ ਦੇਵ ਪਵਿਤ੍ਰਾ:** ਪਵਿੱਤਰ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਦੇਵ
- **ਖਿਨੁ ਬੋਲਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ:** ਹਰ ਪਲ ਗੁਰੁ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੋ

ਭਾਵ: ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੁ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ।ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਬੋਲੇ। ਗੁਰੁ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਰਪੰਚ ਛੋਡਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਝੂਠਾ ਕਹਹੁ ਨਾ ਕੋਈ[3]

- **ਪਰਪੰਚ ਛੋਡਿ:** ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਛੱਡੋ/ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਤਿਆਗੋ
- **ਸਹਜ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ:** ਸਹਿਜ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ..ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠੋ

- **ਝੂਠਾ ਕਹਹੁ ਨਾ ਕੋਈ:** ਕੋਈ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੋ

ਭਾਵ: ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵੇ ਤੋਂ ਬਚੋ। ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸੱਚ ਬੋਲੋ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੁ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬੋਲੋ, ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਛਡੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ/ ਸਹਿਜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਹੁ ਨਵੈ ਨਿਧਿ ਪਾਵਹੁ ਇਨ ਬਿਧਿ ਤਤੁ ਬਿਲੋਈ[4]

- **ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਹੁ:** ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ
- **ਨਵੈ ਨਿਧਿ ਪਾਵਹੁ:** ਨੌਂ ਨਿਧੀਆਂ (ਆਤਮਕ ਦੌਲਤ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।
- **ਇਨ ਬਿਧਿ ਤਤੁ ਬਿਲੋਈ:** ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝੋ / ਜਿਵੇਂ ਮੱਖਣ ਰਿੜਕ ਕੇ

ਭਾਵ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਾ ਕੇ ਆਤਮਕ ਦੌਲਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਤ (ਸੱਚ) ਦੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹਾਜਰੁ ਕਿਸ ਸਿਉ ਕਰਹੁ ਬੁਰਾਈ[5]

- **ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ:** ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਮਝੋ
- **ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹਾਜਰੁ:** ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ / ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ
- **ਕਿਸ ਸਿਉ ਕਰਹੁ ਬੁਰਾਈ:** ਕਿਸ ਨਾਲ ਬੁਰਾਈ ਕਰੋਗੇ

ਭਾਵ: ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਖੋ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬੁਰਾਈ ਨਾ ਕਰੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਐ ਮਾਰਗੁ ਮੁਕਤਾ ਸਹਜੇ ਮਿਲੇ ਸੁਆਮੀ[6]

- **ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਿਐ:** ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ /ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲ ਪਏ
- **ਮਾਰਗੁ ਮੁਕਤਾ:** ਰਸਤਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ/ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
- **ਸਹਜੇ ਮਿਲੇ ਸੁਆਮੀ:** ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ/ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

ਭਾਵ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ / ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਮੋਕਸ਼ ਦਾ ਰਸਤਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧਨੁ ਧਨੁ ਸੇ ਜਨ ਜਿਨੀ ਕਲਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੀ[7]

- **ਧਨੁ ਧਨੁ ਸੇ ਜਨ:** ਵਾਹ ਵਾਹ, ਉਹ ਜਨ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹਨ, ਬਾਕਮਾਲ ਹਨ।
- **ਜਿਨੀ ਕਲਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ:** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਯੁਗ / ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਰਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ
- **ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੀ:** ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ

ਭਾਵ: ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਰਿ/ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਕਮਾਲ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰਹਤ ਰਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨ ਜਾਨੈ[8]

- **ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ:** ਤਿੰਨ ਗੁਣ (ਰਜ, ਤਮ, ਸਤ)।
- **ਰਹਤ ਰਹੈ ਨਿਰਾਰੀ:** ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਾਲਾ
- ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨ ਜਾਨੈ: ਸਾਧਕ ਜਾਂ ਸਿਧ (ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲੇ) ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਭਾਵ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਸਿਧੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸਿੱਧੀਆਂ ਜਾਂ ਸਾਧਕਾਂ ਦੇ ਬਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ।

ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਖਜਾਨੈ[9]

- **ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ:** ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਭੰਡਾਰ ਕਮਰਾ
- **ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਪੂਰਨ:** ਅਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ
- **ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਖਜਾਨੈ:** ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਵਿੱਚ

ਭਾਵ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਮੋਲਕ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗੇ ਰਤਨ ਹਨ ਜੋ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ।

ਅਚਰਜੁ ਕਿਛੁ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ[10]

- **ਅਚਰਜੁ:** ਅਦਭੁਤ।
- **ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ:** ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ

ਭਾਵ: ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਆਨਨਾ ਕਰਨੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਕਥ ਹੈ।

ਬਸਤੁ ਅਗੋਚਰ ਭਾਈ[11]

- **ਬਸਤੁ:** ਚੀਜ਼
- **ਅਗੋਚਰ:** ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀ

ਭਾਵ: ਇਹ ਚੀਜ਼ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਮੋਲੁ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਕਰਣੈ ਜੋਗਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਹੈ ਸੁਣਾਵੈ[12]

- **ਮੋਲੁ ਨਾਹੀ:** ਕੋਈ ਮੋਲ ਨਹੀਂ।
- **ਕਛੁ ਕਰਣੈ ਜੋਗਾ:** ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ

- **ਕਿਆ ਕੋ ਕਹੈ ਸੁਣਾਵੈ:** ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਭਾਵ: ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬੇਮੁੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਥਨ ਕਹਣ ਕਉ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ਜੋ ਪੇਖੈ ਤਿਸੁ ਬਣਿ ਆਵੈ[13]

- **ਕਥਨ ਕਹਣ:** ਕਥਾ ਕਹਿਣਾ
- **ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ:** ਸਮਝ ਨਹੀਂ
- **ਪੇਖੈ**: ਜੋ ਦੇਖਦਾ ਹੈ
- **ਤਿਸੁ ਬਣਿ ਆਵੈ:** ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵ: ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ।

ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਕਰਣੈਹਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਬੇਚਾਰਾ[14]

- **ਸੋਈ ਜਾਣੈ:** ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ
- **ਕਰਣੈਹਾਰਾ:** ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਪ੍ਰਭੂ)।
- **ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਬੇਚਾਰਾ:** ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ

ਭਾਵ: ਕੇਵਲ ਕਰਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ।

ਆਪਣੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਹਰਿ ਆਪੇ ਪੂਰ ਭੰਡਾਰਾ[15]

- **ਗਤਿ ਮਿਤਿ:** ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ
- **ਹਰਿ ਆਪੇ ਪੂਰ ਭੰਡਾਰਾ:** ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਪੂਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ: ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਨ।

ਐਸਾ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮਨਿ ਚਾਖਿਆ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਈ[16]

- **ਐਸਾ ਰਸੁ:** ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਤਮਕ ਰਸ।
- **ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮਨਿ ਚਾਖਿਆ:** ਮਨ ਨੇ ਇਸ ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਚੱਖਿਆ।
- **ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ:** ਸਰੀਰ-ਮਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।
- ਆਘਾਈ: ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਭਾਵ: ਜਦੋਂ ਮਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨੂੰ ਚੱਖਿਆ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਆਸਾ ਪੂਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਣਾਈ[17]

- **ਕਹੁ ਨਾਨਕ:** ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ
- **ਮੇਰੀ ਆਸਾ ਪੂਰੀ:** ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ
- **ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਣਾਈ:** ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ।

ਭਾਵ: ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸੰਪੂਰਨ ਅਰਥ ਅਤੇ ਭਾਵ: ਇਹ ਬਾਣੀ ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਤਨ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰੁ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ।ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਾਧਕਾਂ (ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂ (ਅਲੌਕਿਕ ਸਿਧੀਆਂ ਵਾਲੇ) ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰਤਨ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ (ਸੱਤਵ, ਰਜ, ਤਮ ਗੁਣ), ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਾਤ ਕਹਿਣੀ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਸਤੁ (ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਸਤਿ ਰਸ) ਅਗੋਚਰ ਹੈ (ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ)। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਬੇਚਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗਤਿ (ਅਵਸਥਾ) ਅਤੇ ਮਿਤ (ਮਹਾਨਤਾ) ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ, ਜੋ ਮਨ ਨੇ ਚੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਆਸਾ (ਇੱਛਾ) ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸੋ ਸ਼ਬਦ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ, ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਕਿੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਗਰ ਹੈ।ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੀ ਆਤਮਕ ਦੌਲਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਖਜਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਹਿਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਆਤਮਕ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ

1. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਸਟੀਕ), ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ, ਅੰਗ 883, ਲੜੀ ਸੰ:2-7
2. ਉਹੀ
3. ਉਹੀ
4. ਉਹੀ
5. ਉਹੀ
6. ਉਹੀ
7. ਉਹੀ
8. ਉਹੀ
9. ਉਹੀ
10. ਉਹੀ
11. ਉਹੀ
12. ਉਹੀ
13. ਉਹੀ
14. ਉਹੀ
15. ਉਹੀ
16. ਉਹੀ
17. ਉਹੀ